
Kyrkomötet
Organisationsutskottets betänkande 2022:4

Kyrkomötets arbetsformer

Sammanfattning

I detta betänkande behandlas dels presidiets skrivelse 2022:1, Kyrkomötets arbetsformer, dels två motioner som på andra sätt berör kyrkomötets arbetsformer. Utskottet instämmer i sak med presidiets förslag att det i kyrkoordningen och kyrkomötets arbetsordning ska införas bestämmelser som möjliggör för kyrkomötet att hålla tematiska kyrkomötessammanträden. Dock menar utskottet att de föreslagna bestämmelserna bör justeras i enlighet med kyrkorättsnämndens påpekanden och lämnar därför ett eget förslag. Utskottet bejaktar också presidiets förslag att det ska hållas ett tematiskt kyrkomötessammanträde 2024 och att temat då ska vara Kyrkan i det offentliga rummet.

I motion 2022:38 föreslås att kyrkomötet ska uppdra till kyrkomötets presidium att i förslaget till debattregler för 2023 års kyrkomöte utvidga talartiden i plenum. Utskottet ser, mot bakgrund av att ledarna för kyrkomötets nomineringsgrupper under en följd av år har varit överens i fråga om talartiden, inte något behov av att nu uppdra till kyrkomötets presidium att i sitt förslag till debattregler för 2023 utöka talartiden.

I motion 2022:43 föreslås att kyrkomötet ska uppdra till kyrkomötets presidium att återkomma till kyrkomötet med förslag till ändringar i kyrkomötets arbetsordning som innebär en möjlighet att ställa frågor och interpellationer i kyrkomötet. Utskottet menar att de skäl som låg bakom att frågedebatten en gång avskaffades alltjämt är giltiga.

Till betänkandet finns en reservation.

Innehåll

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut	3
Skrivelsens förslag	3
Presidiets skrivelse 2022:1 Tematiska kyrkomötessammanträden.....	3
Motionernas förslag	3
Motion 2022:38 av Berth Löndahl och Karl-Gunnar Svensson, Talartiden i plenum.....	3
Motion 2022:43 av Mona Olsson och Lina Ahl, Frågeinstitut i kyrkomötet.....	3
Yttrande från kyrkorättsnämnden	3
Bakgrund	3
Tematiska kyrkomötessammanträden.....	3
Ett tematiskt kyrkomöte 2024.....	5
Talartid.....	5
Frågedebatten.....	6
Utskottets överväganden	7
Tematiska kyrkomötessammanträden.....	7
Ett tematiskt kyrkomöte 2024.....	8
Talartid i plenum.....	8
Frågedebatt	8
Reservation	9
Bilaga 1 Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut	10
Bilaga 2 Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut	11
Bilaga 3 Presidiets förslag till kyrkomötesbeslut	13
Bilaga 4 Presidiets förslag till kyrkomötesbeslut	14
Bilaga 5 Kyrkorättsnämndens yttrande 2022:5y	16

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

O 2022:4

Kyrkomötet beslutar att

1. anta utskottets förslag till ändringar i kyrkoordningen, *bilaga 1*,
2. anta utskottets förslag till ändringar i kyrkomötets beslut (SvKB 1999:3) om arbetsordning för kyrkomötet, *bilaga 2*,
3. år 2024 genomföra ett tematiskt kyrkomötessammanträde,
4. temat för det tematiska kyrkomötessammanträdet 2024 ska vara Kyrkan i det offentliga rummet,
5. avslå motion 2022:38,
6. avslå motion 2022:43.

Skrivelsens förslag

Presidiets skrivelse 2022:1 Tematiska kyrkomötessammanträden

Kyrkomötet beslutar att

1. anta presidiets förslag till ändringar i kyrkoordningen, *bilaga 3*,
2. anta presidiets förslag till ändringar i kyrkomötets beslut (SvKB 1999:3) om arbetsordning för kyrkomötet, *bilaga 4*,
3. år 2024 genomföra ett tematiskt kyrkomötessammanträde,
4. temat för det tematiska kyrkomötessammanträdet 2024 ska vara Kyrkan i det offentliga rummet.

Motionernas förslag

Motion 2022:38 av Berth Löndahl och Karl-Gunnar Svensson, Talartiden i plenum

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkomötets presidium att i förslaget till debattregler för 2023 års kyrkomöte utvidga talartiden i plenum för huvudmotionärer och övriga som i förväg anmält att man önskar ha ett anförande i en fråga.

Motion 2022:43 av Mona Olsson och Lina Ahl, Frågeinstitut i kyrkomötet

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkomötets presidium att återkomma till kyrkomötet med förslag till ändringar i kyrkomötets arbetsordning som innebär en möjlighet att ställa frågor och interpellationer i kyrkomötet.

Yttrande från kyrkorättsnämnden

Kyrkorättsnämnden har yttrat sig över presidiets skrivelse 2022:1 i Kn 2022:5y, *bilaga 5*.

Bakgrund

Tematiska kyrkomötessammanträden

I presidiets skrivelse Kyrkomötets arbetsformer till kyrkomötet 2017 (PSkr 2017:1) lämnades bland annat förslag om att det skulle införas en ordning med tematiska kyrkomötessammanträden under det andra och fjärde året i mandatperioden. Kyrkomötet skulle då behandla ett fastställt tema. Temat skulle fastställas av presidiet efter

ett brett samråd med berörda parter såsom kyrkostyrelsen, biskopsmötet och företrädare för nomineringsgrupperna. När kyrkomötets sammanträden var tematiska skulle kyrkomötet endast behandla motioner med anknytning till kyrkostyrelsens skrivelser eller till det valda temat.

Kyrkorättsutskottet, som behandlade presidietts skrivelse i betänkandet Kyrkomötets arbetsformer (Kr 2017:1), välkomnade att presidiet hade lämnat förslag om tematiska kyrkomöten men menade samtidigt att det fanns skäl att efter det första genomförda tematiska kyrkomötet utvärdera arbetsformen. Utskottet föreslog att det andra sammanträdet i den kommande mandatperioden – 2019 års kyrkomöte – skulle vara tematiskt och att det därefter skulle genomföras en utvärdering. Om utvärderingen gav ett positivt utfall borde, menade utskottet, också det fjärde året i mandatperioden utformas som ett tematiskt kyrkomöte.

För att möjliggöra den av utskottet föreslagna ordningen lade kyrkorättsutskottet fram ett förslag till en särskild arbetsordning för kyrkomötet med bestämmelser om tematiska kyrkomötessammanträden. Den föreslagna särskilda arbetsordningen, som var tidsbegränsad och gällde till och med den 31 december 2021, var avsedd att tillämpas vid 2019 års kyrkomöte. Efter den ovan nämnda utvärderingen, vilken skulle överlämnas till 2020 års kyrkomöte, kunde beslut tas om att eventuellt genomföra ett tematiskt sammanträde också 2021 med stöd av den särskilda arbetsordningen.

Kyrkomötet beslutade att anta den föreslagna särskilda arbetsordningen samt att 2019 genomföra ett tematiskt kyrkomöte. Kyrkomötets beslut avvek dock från utskottets förslag på så vis att det var kyrkomötet självt och inte presidiet som skulle besluta om temat.

2018 års kyrkomöte beslutade att bifalla presidietts förslag att temat för det tematiska kyrkomötessammanträdet 2019 skulle vara Undervisning (PSkr 2018:1, O 2018:2, kyrkomötets protokoll 2018 § 159). Ett tematiskt kyrkomötessammanträde med det temat genomfördes 2019.

Till det tematiska kyrkomötet 2019 lämnade presidiet skrivelsen Tematiskt kyrkomöte 2021 (PSkr 2019:1) i vilken föreslogs att kyrkomötet, under förutsättning av att det skulle komma att genomföras ett tematiskt kyrkomöte 2021, skulle besluta att temat för det tematiska kyrkomötessammanträdet skulle vara Kyrkan i det offentliga rummet. Förslaget bifölls av kyrkomötet.

Till 2020 års kyrkomöte var det presidietts avsikt att redovisa resultatet av en utvärdering av det tematiska kyrkomötessammanträdet 2019 samt att återkomma med förslag om ett tematiskt kyrkomötessammanträde 2021. Mot den bakgrunden var förslaget till beslut om tema i skrivelsen 2019 villkorat. Pandemin ändrade dock förutsättningarna för tidigare planering och för genomförandet av 2020 års kyrkomöte. När 2020 års kyrkomöte genomfördes, digitalt och även i övrigt under speciella förhållanden, kunde ingen med säkerhet säga vad som skulle komma att gälla vid tiden för kyrkomötet 2021. Det var därför inte aktuellt med någon skrivelse eller något beslut om ett kommande tematiskt kyrkomötessammanträde.

Kyrkomötets presidium föreslår nu att det ska införas en grundläggande bestämmelse i kyrkoordningen om tematiska kyrkomötessammanträden. Vidare ska det i kyrkomötets arbetsordning införas bestämmelser som gör det möjligt att, efter beslut av kyrkomötet, hålla ett tematiskt kyrkomötessammanträde i varje mandatperiod med av kyrkomötet beslutat tema. Vid tematiska kyrkomöten ska motionsrätten vara begränsad till motioner som berör temat eller som har inlämnats med anledning av en skrivelse från kyrkostyrelsen. Förslaget föreslås träda i kraft omedelbart.

Som redovisats ovan biföll kyrkomötet 2019 presidiets förslag att, under förutsättning att det skulle komma att genomföras ett tematiskt kyrkomöte 2021, temat skulle vara Kyrkan i det offentliga rummet.

Presidiet anförde då att detta tema ger kyrkomötet möjlighet att reflektera över Svenska kyrkans identitet och uppdrag i det svenska samhället. Det handlade, enligt presidiet, om identiteten utifrån att vara den till numerären största civilsamhällesorganisationen i landet. Det handlade också om identiteten som evangelisk-luthersk kyrka, där församlingens grundläggande uppgift syftar till att människor ska komma till tro på Kristus och leva i tro, en kristen gemenskap skapas och fördjupas.

Vidare framhölls att Lutherska världsförbundets (LVF) studiedokument *Kyrkan i det offentliga rummet* från 2016, som handlar om kyrkans uppdrag i samhället utifrån den lutherska tvåregementsläran, skulle kunna utgöra ett inspirationsmaterial och underlag för rådslag som förberedelse inför det tematiska kyrkomötet.

I sin skrivelse till årets kyrkomöte har presidiet föreslagit att det ska genomföras ett tematiskt kyrkomötessammanträde 2024. Presidiet har vidare föreslagit att temat för detta kyrkomötessammanträde ska vara Kyrkan i det offentliga rummet. I sin skrivelse har presidiet utvecklat sina närmare motiv för det föreslagna temat.

Talartid

Kyrkomötets arbetsordning innehåller inte någon reglering om talartiden i plenum. Enda undantaget är bestämmelsen i 2 kap. 5 § andra stycket som anger att tiden för replik inte får överstiga två minuter. Talartider fastställs i stället genom särskilt beslut som, på förslag av presidiet, fattas för varje år av kyrkomötet vid den första sessionen.

Över tid har en minskning av talartiderna skett. I sammanfattning har debattreglerna i huvudsak sett ut enligt följande.

Under kyrkomötets första år efter relationsändringen gällde att samtliga talare hade rätt till två anföranden. Utskottsordföranden och en företrädare för varje reservation till ett utskottsbetänkande fick i sitt första anförande tala längst fem minuter. Övriga talare fick tala längst tre minuter. För samtliga talare fick det andra anförandet som längst vara i tre minuter. Varje talare fick avge högst två repliker på varje huvudanförande vilka vardera inte fick överstiga en minut.

År 2003 infördes krav på förhandsanmälan och samtidigt utökades kretsen av personer som fick tala fem minuter i sitt första anförande. Utskottsordföranden eller annan företrädare för utskottet, företrädare för varje reservation i utskottsbetänkandet, företrädare för en skrivelse eller motion som behandlats i utskottsbetänkandet samt en ledamot eller biskop för varje särskilt yttrande fick samtliga, under förutsättning att de var förhandsanmälda, i sitt första anförande tala i högst fem minuter. Andra förhandsanmälda talare fick i sitt första anförande tala i högst tre minuter. Samtliga förhandsanmälda talare fick också ett andra anförande om högst tre minuter. Talare som inte var förhandsanmälda fick endast ett anförande som inte fick överstiga tre minuter. Talartiderna för replik var desamma som tidigare.

År 2013 minskades talartiden för det första anförandet för de kategorier av talare som tidigare fått tala i fem minuter i sitt första anförande till att de nu endast fick tala i fyra minuter. Talartiden för det andra anförandet minskades samtidigt till två minuter för samtliga talare. I övrigt var talartiderna desamma.

År 2015 togs det andra anförandet för förhandsanmälda talare bort. Regeln att varje talare i ett ärende endast fick ett anförande gällde även om en talare hade flera motioner som behandlades i samma ärende.

Vid kyrkomötena 2020 och 2021 har alla talare haft rätt till ett anförande om högst tre minuter.

Frågedebatten

I Arbetsordning för kyrkomötet (SvKB 1999:3) fanns tidigare, i 6 kap. 1–3 §§, bestämmelser om frågedebatt. Av 6 kap. 1 § framgick att, innan kyrkomötet vid årets andra sammanträde beslutade i något ärende som hade beretts av ett utskott, skulle det hållas en frågedebatt. I frågedebatten fick frågor ställas till kyrkostyrelsen och till ordföranden i kyrkofondens styrelse eller ordföranden i en nämnd som hade tillsatts enligt bestämmelserna i 10 kap. 6 § kyrkoordningen¹.

Frågedebatten infördes av 1999 års kyrkomöte som en förenklad och samordnad form av den tidigare förekommande allmänna kyrkliga debatten och frågestunden. I skrivelsen (CsSkr 1999:4) framhöll centralstyrelsen att den dittillsvarande ordningen med en allmän kyrklig debatt och en frågestund medförde ”påtagliga risker” för att samma frågor skulle komma att tas upp vid flera tillfällen. Dessa båda borde därför föras samman. Den tidigare begränsningen att enbart den som hade ställt frågan skulle få delta i debatten skulle tas bort och frågedebatten skulle därmed kunna sägas få karaktären av en interpellationsdebatt. Frågedebatten skulle inte, sade centralstyrelsen, ersätta den reguljära granskningen av verksamhetsberättelser och ekonomisk redovisning. Kyrkomötet beslöt i enlighet med centralstyrelsens förslag.

År 2009 beslöt kyrkomötet med anledning av en motion (Motion 2009:02) att uppdra åt kyrkomötets presidium att se över kyrkomötets arbetsformer.

Till kyrkomötet 2011 lämnade presidiet en redogörelse i vilken man behandlade ett antal frågeställningar rörande kyrkomötets arbetsformer. I redogörelsen redovisade presidiet en genomgång av antalet frågor under perioden 2000–2010 som visade på stora svängningar mellan åren. Det högsta antalet frågor som ställts vid ett kyrkomöte under denna tid var år 2009, då 30 frågor ställdes. Vid kyrkomötet 2010 ställdes enbart fyra frågor. I genomsnitt hade 17 frågor ställts. Presidiet konstaterade att frågan om att förändra eller helt avskaffa frågedebatten vid flera tillfällen lyfts fram av nomineringsgruppernas företrädare. Vidare menade presidiet att frågedebatten inte hade något tydligt syfte eller fokus, varken enligt regelverket eller i praktiken. Det fanns också, menade presidiet, en risk för att ett ärende behandlades två gånger, dels i frågedebatten, dels i betänkandehandlingen. Presidiet föreslog mot den bakgrunden att frågedebatten skulle avskaffas. I stället föreslog presidiet att det skulle finnas en möjlighet att hålla en debatt som skulle behandla ett eller flera av presidiet, efter samråd med nomineringsgruppernas företrädare, i förväg definierade områden (tematisk debatt).

Redogörelsen överlämnades till kyrkorättsutskottet som beslutade att ta upp den som ett utskottsinitiativ och avge ett betänkande. Kyrkorättsutskottet (Kr 2011:1) instämde i presidiets överväganden och förslag och föreslog att frågedebatten skulle avskaffas och ersättas med möjligheten till en tematisk debatt på förslag från presidiet. Detta blev också kyrkomötets beslut.

Redan 2013 motionerades om ett återinförande av frågedebatten (Motion 2013:90). Kyrkorättsutskottet framhöll i sitt betänkande över motionen (Kr 2013:2) att den ändring i frågedebatten som gjorts 2011 initierats i samband med överläggningar mellan presidiet och nomineringsgrupperna. Man hänvisade till sitt betänkande över presidiets förslag vid 2011 års kyrkomöte i vilket utskottet instämt med presidiets

¹ Kyrkofondens styrelse avvecklades 2005 (KsSkr 2005:8, O 2005:1, KmSkr 2005:5) och de här åsyftade nämnderna på den nationella nivån avskaffades genom beslut av 2012 års kyrkomöte (KsSkr 2012:3, O 2012:1, KmSkr 2012:1).

Likaså, menar utskottet, att den av kyrkorättsnämnden föreslagna formuleringen av 11 kap. 10 §, andra stycket, kyrkoordningen bör väljas framför presidiets förslag då det med det förstnämnda förslaget blir en tydligare erinran om att motionsrätten är begränsad vid tematiska kyrkomöten.

Ett tematiskt kyrkomöte 2024

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att år 2024 genomföra ett tematiskt kyrkomöte med temat Kyrkan i det offentliga rummet.

Utskottet ställer sig bakom presidiets förslag om att det ska genomföras ett tematiskt kyrkomöte 2024 och att temat då ska vara Kyrkan i det offentliga rummet. Utskottet noterar att presidiet i sin argumentation för det föreslagna temat anför att temat ger kyrkomötet möjlighet att reflektera över Svenska kyrkans identitet och uppdrag i det svenska samhället utifrån dels att vara den till numerären största civilsamhällesorganisationen, dels utifrån att vara en evangelisk-luthersk kyrka. Enligt utskottet bör betoningen ligga på det senare. Svenska kyrkan är förvisso landets största civilsamhällesorganisation, men vi är det av det skälet att vi är en evangelisk-luthersk kyrka. Det är en stor och viktig utmaning att reflektera över hur Svenska kyrkan som ett evangeliskt-lutherskt trossamfund kan fortsätta vara relevant för människor i de pågående samhällsförändringarna och vilken kyrkans roll ska vara i det offentliga rummet.

Talartid i plenum

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2022:38.

Som framgår av bakgrundsbeskrivningen är det kyrkomötet som varje år, på förslag från presidiet, fastställer de talartider som ska gälla för året. Ledarna för kyrkomötets nomineringsgrupper har under en följd av år varit överens i fråga om talartiden. Utskottet ser mot den bakgrunden inte något behov av att nu uppdra till kyrkomötets presidium att i sitt förslag till debattregler för 2023 utöka talartiden för huvudmotionärer och andra föranmälda talare.

Utskottet kan se att det i vissa fall kan föreligga behov av utökad talartid. Det gäller plenardebatten rörande mycket omfattande betänkanden. Utskottet vill emellertid här peka på den möjlighet som finns för presidiet att, i samband med sådana debatter, dela upp debatten i mindre, avgränsade delar och att samma talare på det sättet har möjlighet att få flera anföranden rörande samma betänkande.

Med detta sagt vill utskottet ändå inte utesluta att, för det fall kyrkomötet framgent får nya arbetssätt och nya arbetsmetoder, frågan om en utökning av talartiden åter kan aktualiseras.

Frågedebatt

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2022:43.

Utskottet vill inledningsvis anföra att det bejakar andemeningen i motion 2022:43. Utskottet ser positivt på att utveckla arbetsformerna i kyrkomötet och att fler tillfällen ges till att i olika format debattera, ifrågasätta och utbyta tankar och åsikter. Det finns goda exempel på sådana format i andra civilsamhällesorganisationer.

Utskottet är dock inte berett att tillmötesgå motionärerna när det gäller fråge- och interpellationsinstitutet. Utskottet menar att de skäl som låg bakom att frågedebatten

avskaffades alltjämt är giltiga. Utskottet vill vidare anföra att en fråge- eller interpellationsdebatt för tankarna till arbetet i Sveriges riksdag. Det finns dock i nu aktuellt avseende avgörande skillnader mellan riksdagen och kyrkomötet. I riksdagen finns det en tydlig uppdelning mellan en regering och en opposition. Vidare finns det i riksdagen ministrar med utpekade ansvarsområden till vilka frågor och interpellationer kan ställas. I kyrkan finns som verkställande organ en kyrkostyrelse som är sammansatt av representanter för de flesta nomineringsgrupperna och som ska avspegla majoritetsförhållandena i kyrkomötet. Kyrkostyrelsens ledamöter har inte heller några individuellt utpekade ansvarsområden.

Uppsala den 6 oktober 2022

På organisationsutskottets vägnar

Louise Callenberg, ordförande

Fredrik Nilsson, sekreterare

Beslutande: Louise Callenberg, ordförande, Ulf Bjereld, Jenny Thor, Carl Johan Karlsson, Inga-Lill Röhr, Per Lindberg, Sven Gunnar Persson, Håkan Widepalm, Elisabeth Kullenberg, Petter Nilsson, Mats Berglund, Carin Åblad Lundström, Irene Oskarsson, Olov Lindquist och Anette Nordgren.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Solveig Oskarsson, Roberth Krantz, Sebastian Ekeröth Clausson, Victor Ramström, Johanna Öhman, Roger Larsson, Anna-Karin Andersson, Eva-Lena Fungmark, Hanna Hesser Nordin, Robert Fredriksson, Lars B Andersson, Ann-Marie Strömberg och Maria Andersson.

Biskoparna Karin Johannesson och Sven-Bernhard Fast har deltagit i utskottets överläggningar.

Reservation

Jag reserverar mig mot utskottets förslag i punkterna 1, 2 och 4 till förmån för ett avslag på dessa punkter.

Enligt min mening ska inte kyrkomötet besluta att införa tematiska kyrkomöten utan att vidare ställa krav på att mötenas teman ska ha klar koppling till kyrkans grunduppdrag. Utskottets förslag innebär en begränsning av motionsrätten. Med den grunden är det av största vikt att säkerställa att de tematiska kyrkomötena lägger fokus på Svenska kyrkans grunduppdrag.

Jag välkomnar förslaget att nu försöka ha tematiska kyrkomöten, men de måste rotera utifrån följande kategorier: Gudstjänst, Diakoni, Mission och Teologisk undervisning.

Det är således min mening att utskottet borde ha verkat för att inarbeta detta i kyrkoordningen, tillika att temat för kyrkomötet 2024 ska vara inom fokusområdet Gudstjänst.

Petter Nilsson

Bilaga 1

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Förslag till ändringar i kyrkoordningen

Kyrkomötet beslutar att 11 kap. 10 § kyrkoordningen ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

11 kap.

10 §

Kyrkomötet ska besluta i ärenden som har väckts av

1. kyrkostyrelsen genom en skrivelse,
2. en ledamot eller en biskop genom en motion, egenhändigt underskriven eller signerad enligt en metod som kyrkostyrelsen fastställer,
3. ett utskott inom dess beredningsområde genom ett betänkande,
4. kyrkomötets presidium i frågor som avser kyrkomötets arbetsformer, och
5. revisorerna, om det gäller ett ärende som har samband med deras uppdrag.

Kyrkostyrelsen, ledamöter och biskopar får väcka ärenden endast till årets första sammanträde.

Det finns särskilda bestämmelser om begränsad motionsrätt vid ett tematiskt kyrkomötessammanträde i kyrkomötets arbetsordning.

Detta beslut träder i kraft omedelbart.

Bilaga 2

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

O 2022:4
Bilaga 2

Förslag till ändringar i kyrkomötets beslut (SvKB 1999:3) om arbetsordning för kyrkomötet

Kyrkomötet beslutar i fråga om kyrkomötets beslut (SvKB 1999:3) om arbetsordning för kyrkomötet,

dels att 1 kap. 4 § och 5 kap. 1 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas två nya paragrafer, 1 kap. 3 a och 3 b §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

3 a §

Kyrkomötet får hålla sammanträde som behandlar ett eller flera särskilda ämnen (tematiskt kyrkomötessammanträde). Vid detta sammanträde ska kyrkomötet endast ta upp motioner till behandling som

1. berör det eller de särskilda ämnen som kyrkomötet ska behandla, eller

2. har inlämnats med anledning av en skrivelse från kyrkostyrelsen.

3 b §

Förslag om att hålla ett tematiskt kyrkomötessammanträde enligt 3 a § och vilket eller vilka särskilda ämnen som ska behandlas vid det sammanträdet läggs fram av kyrkomötets presidium.

Kyrkomötet får fatta beslut om att hålla ett tematiskt kyrkomötessammanträde och om tema för ett sådant sammanträde senast vid kyrkomötet året innan sammanträdet ska hållas.

4 §

Kyrkomötet kan på förslag av ordföranden besluta att för särskilt fall avvika från bestämmelser i *arbetsordning*.

Ett förslag enligt första stycket prövas genom omröstning utan föregående beredning i utskott. För beslut fordras att minst tre fjärdedelar av de röstande och mer än hälften av kyrkomötets ledamöter ansluter sig till förslaget.

Kyrkomötet kan på förslag av ordföranden besluta att för särskilt fall avvika från bestämmelser i *arbetsordningen*.

5 kap.

1 §

Om ordföranden finner att en viss fråga enligt kyrkoordningen eller *arbetsordning* inte ska behandlas av kyrkomötet, ska ordföranden tillkännage det vid ett sammanträde i plenum med angivande av skälen för sitt ställningstagande. En sådan fråga kan därefter behandlas av kyrkomötet, bara om kyrkomötet på yrkande av någon ledamot förklarar att det inte godkänner ordförandens bedömning.

Om ordföranden finner att en viss fråga enligt kyrkoordningen eller *arbetsordningen* inte ska behandlas av kyrkomötet, ska ordföranden tillkännage det vid ett sammanträde i plenum med angivande av skälen för sitt ställningstagande. En sådan fråga kan därefter behandlas av kyrkomötet, bara om kyrkomötet på yrkande av någon ledamot förklarar att det inte godkänner ordförandens bedömning.

Detta beslut träder i kraft omedelbart.

Bilaga 3

Presidiets förslag till kyrkomötesbeslut

O 2022:4
Bilaga 3

Förslag till ändringar i kyrkoordningen

Kyrkomötet beslutar att 11 kap. 10 § kyrkoordningen ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

11 kap.

10 §

Kyrkomötet ska besluta i ärenden som har väckts av

1. kyrkostyrelsen genom en skrivelse,
2. en ledamot eller en biskop genom en motion, egenhändigt underskriven eller signerad enligt en metod som kyrkostyrelsen fastställer,
3. ett utskott inom dess beredningsområde genom ett betänkande,
4. kyrkomötets presidium i frågor som avser kyrkomötets arbetsformer, och
5. revisorerna, om det gäller ett ärende som har samband med deras uppdrag.

Kyrkostyrelsen, ledamöter och biskopar får väcka ärenden endast till årets första sammanträde.

Det finns särskilda bestämmelser i kyrkomötets arbetsordning om vad som gäller vid ett tematiskt kyrkomötessammanträde.

Detta beslut träder i kraft omedelbart.

Bilaga 4 Presidiets förslag till kyrkomötesbeslut

Förslag till ändringar i kyrkomötets beslut (SvKB 1999:3) om arbetsordning för kyrkomötet

Kyrkomötet beslutar i fråga om kyrkomötets beslut (SvKB 1999:3) om arbetsordning för kyrkomötet,

dels att 1 kap. 4 § och 5 kap. 1 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas två nya paragrafer, 1 kap. 3 a och 3 b §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

3 a §

Kyrkomötet får under en mandatperiod hålla ett sammanträde som behandlar ett eller flera särskilda ämnen (tematiskt kyrkomötessammanträde). Vid detta sammanträde får bara väckas motioner som

- 1. berör det eller de särskilda ämnen som kyrkomötet ska behandla, eller*
- 2. har inlämnats med anledning av en skrivelse från kyrkostyrelsen.*

3 b §

Förslag om att hålla ett tematiskt kyrkomötessammanträde enligt 3 a § och vilket eller vilka särskilda ämnen som ska behandlas vid det sammanträdet läggs fram av kyrkomötets presidium.

Kyrkomötet får fatta beslut om att hålla ett tematiskt kyrkomötessammanträde och om tema för ett sådant sammanträde senast vid kyrkomötet året innan sammanträdet ska hållas.

4 §

Kyrkomötet kan på förslag av ordföranden besluta att för särskilt fall avvika från bestämmelser i *arbetsordning*.

Ett förslag enligt första stycket prövas genom omröstning utan föregående beredning i utskott. För beslut fordras att minst tre fjärdedelar av de röstande och mer än hälften av kyrkomötets ledamöter ansluter sig till förslaget.

Kyrkomötet kan på förslag av ordföranden besluta att för särskilt fall avvika från bestämmelser i *arbetsordningen*.

5 kap.

O 2022:4
Bilaga 4

1 §

Om ordföranden finner att en viss fråga enligt kyrkoordningen eller *arbetsordning* inte ska behandlas av kyrkomötet, ska ordföranden tillkännage det vid ett sammanträde i plenum med angivande av skälen för sitt ställningstagande. En sådan fråga kan därefter behandlas av kyrkomötet, bara om kyrkomötet på yrkande av någon ledamot förklarar att det inte godkänner ordförandens bedömning.

Om ordföranden finner att en viss fråga enligt kyrkoordningen eller *arbetsordningen* inte ska behandlas av kyrkomötet, ska ordföranden tillkännage det vid ett sammanträde i plenum med angivande av skälen för sitt ställningstagande. En sådan fråga kan därefter behandlas av kyrkomötet, bara om kyrkomötet på yrkande av någon ledamot förklarar att det inte godkänner ordförandens bedömning.

Detta beslut träder i kraft omedelbart.

Kyrkomötet
Kyrkorättsnämndens yttrande 2022:5y

Tematiska kyrkomötessammanträden

Kyrkorättsnämndens yttrande över kyrkomötets presidiums skrivelse 2022:1 Tematiska kyrkomötessammanträden

Skrivelsen innehåller två delar. I skrivelsens första del redovisas bakgrunden till beslutet 2017 att genomföra ett tematiskt kyrkomötessammanträde 2019. Det tematiska sammanträdet genomfördes med stöd av en tidsbegränsad särskild arbetsordning för kyrkomötet, som har upphört att gälla. I skrivelsen föreslås ändringar i kyrkomötets arbetsordning som gör det möjligt att även framöver, efter beslut av kyrkomötet, genomföra tematiska kyrkomötessammanträden där motionsrätten är begränsad till att omfatta motioner som rör skrivelser från kyrkostyrelsen eller som rör sammanträdets tema. Vidare föreslås att det i kyrkoordningen ska finnas en grundläggande bestämmelse som erinrar om denna reglering. I skrivelsens andra del föreslås att det ska hållas ett tematiskt kyrkomötessammanträde år 2024 med temat Kyrkan i det offentliga rummet.

Kyrkorättsnämnden yttrar sig enbart avseende skrivelsens första del, men erinrar om att förslagen i skrivelsens andra del inte är möjliga att besluta om eller genomföra enligt den nu gällande arbetsordningen. För att dessa ska kunna genomföras krävs således beslut om ändringar i kyrkomötets arbetsordning samt att dessa beslutas träda i kraft omedelbart.

Kyrkorättsutskottet har i betänkande 2017:1 konstaterat följande. Kyrkomötet är Svenska kyrkans högsta beslutande organ. De förändringar som sker när det gäller kyrkomötet och dess arbetsformer måste vara av sådan art att de säkerställer att kyrkomötets identitet och legitimitet inte på något sätt kan ifrågasättas.

Kyrkorättsnämnden konstaterar följande. I kyrkoordningen regleras att kyrkomötet ska besluta i ärenden som har väckts av kyrkostyrelsen genom en skrivelse, en ledamot eller en biskop genom en motion, ett utskott inom dess beredningsområde genom ett betänkande, kyrkomötets presidium i frågor som avser kyrkomötets arbetsformer, och revisorerna om det gäller ett ärende som har samband med deras uppdrag. Så som bestämmelsen är utformad reglerar den i första hand vilka ärenden kyrkomötet ska besluta i. Vem som därmed har rätt att väcka ärenden i kyrkomötet får anses följa av skrivningen, men kyrkorättsnämnden noterar att kyrkoordningens terminologi i första hand fokuserar på vad kyrkomötet har att behandla och besluta i för ärenden. Den formulering som kyrkomötet 2017 beslutade använda i den tidsbegränsade särskilda arbetsordningen för kyrkomötet följer samma terminologi och är således konsekvent genom att reglera vilka motioner som kan tas upp till behandling vid ett tematiskt kyrkomötessammanträde. I praktiken innebär detta en inskränkning i den fria motionsrätten.

I presidiets skrivelse 2022:1 föreslås en tydligare skrivning i kyrkomötets arbetsordning som i stället för att reglera vilka ärenden kyrkomötet har att behandla och besluta i reglerar vilka motioner som får väckas vid ett tematiskt kyrkomötessammanträde. På så sätt blir den föreslagna inskränkningen i den fria motionsrätten öppet tydliggjord. Detta torde inte innebära någon skillnad i praktiken, syftet med båda skrivningarna är detsamma. Med den av presidiet föreslagna skrivningen blir dock den juridiska terminologin inkonsekvent i förhållande till övriga gällande bestämmelser. Denna inkonsekvens i terminologin behöver vägas mot fördelarna med en tydligare skrivning.

Kyrkorättsnämnden noterar en språklig inkonsekvens och ser ett behov av förtydligande i det föreslagna tillägget i 11 kap. 10 § kyrkoordningen. Den föreslagna formuleringen följer inte samma form som jämförbara skrivningar i 11 kap. 12 och 23 §§ kyrkoordningen. Det framgår av presidiets skrivelse att dess avsikt med den föreslagna kyrkoordningsregleringen är att erinra om att motionsrätten berörs av den särskilda regleringen i arbetsordningen. Kyrkorättsnämnden förespråkar därför följande formulering i det föreslagna tillägget i 11 kap. 10 § tredje stycket kyrkoordningen:

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

11 kap.

10 §

Kyrkomötet ska besluta i ärenden som har väckts av

1. kyrkostyrelsen genom en skrivelse,
2. en ledamot eller en biskop genom en motion, egenhändigt underskriven eller signerad enligt en metod som kyrkostyrelsen fastställer,
3. ett utskott inom dess beredningsområde genom ett betänkande,
4. kyrkomötets presidium i frågor som avser kyrkomötets arbetsformer, och
5. revisorerna, om det gäller ett ärende som har samband med deras uppdrag.

Kyrkostyrelsen, ledamöter och biskopar får väcka ärenden endast till årets första sammanträde.

Det finns särskilda bestämmelser om begränsad motionsrätt vid ett tematiskt kyrkomötessammanträde i kyrkomötets arbetsordning.

Av presidiets skrivelse framgår inte om det är presidiets avsikt att begränsa möjligheten att hålla tematiska kyrkomötessammanträden till maximalt en gång per mandatperiod. Så som förslaget till 1 kap. 3 a § arbetsordning för kyrkomötet (SvKB 1999:3) är utformat kan det tolkas så. Samtidigt kan skrivningarna i presidiets överväganden och förslag tolkas som att förslaget tros ge kyrkomötet möjlighet att besluta om fler än ett tematiskt kyrkomötessammanträde per mandatperiod. Kyrkorättsnämnden vill härvid framhålla behovet av förtydligande av vilket som avses. Om avsikten är att begränsa möjligheten till maximalt ett tematiskt kyrkomötessammanträde per mandatperiod kan skrivelsens förslag enligt följande fastställas.

1 kap.

3 a §

Kyrkomötet får under en mandatperiod hålla ett sammanträde som behandlar ett eller flera särskilda ämnen (tematiskt kyrkomötessammanträde).

Om avsikten däremot är att ge kyrkomötet möjlighet att besluta om fler än ett tematiskt kyrkomötessammanträde per mandatperiod behöver den föreslagna lydelsen i arbetsordningens 1 kap. 3 a § första meningen justeras. Kyrkorättsnämnden föreslår i så fall följande lydelse:

1 kap.

3 a §

Kyrkomötet får hålla sammanträde som behandlar ett eller flera särskilda ämnen (tematiskt kyrkomötessammanträde).

I presidiets skrivelse föreslås att *rätten att väcka en motion* vid tematiska kyrkomötessammanträden ska begränsas i stället för att begränsa *vilka motioner som kan tas upp till behandling*, vilket alltså var den gällande ordningen vid det tematiska kyrkomötessammanträdet 2019. Presidiet motiverar förslaget med att det i praktiken inte innebär någon skillnad jämfört med ordningen som gällde 2019 och att det blir en fråga för ordföranden att bedöma om en viss motion får väckas och ytterst för kyrkomötet att besluta vad som ska gälla enligt 5 kap. 1 § arbetsordningen. Kyrkorättsutskottet konstaterade i betänkande 2017:1 följande gällande kyrkomötets motionsinstitut.

Kyrkorättsutskottet inser att det, i samband med tematiska kyrkomöten, inte är oproblematiskt att inskränka rätten att motionera på det sätt som presidiet föreslår. Samtidigt menar utskottet att ett införande av tematiska kyrkomöten måste få innebära att vissa konsekvenser accepteras. Det är, menar utskottet, också viktigt att framhålla att rätten att motionera med anledning av kyrkostyrelsens skrivelser, bland annat Verksamhet och ekonomi, kvarstår. Många frågor går att knyta till den skrivelsen. Dessutom kvarstår kyrkomötets möjlighet att i enlighet med 5 kap. 1 § i arbetsordningen överpröva ordförandens beslut om att en motion inte ska behandlas.

För att inskränkningen inte ska förefalla vara så genomgripande menar utskottet att den föreslagna rubriken före 1 a kap. 2 § ”Begränsning i rätten att få motioner behandlade” ska tas bort.

Kyrkorättsnämnden vill därvid framhålla att den nu föreslagna lydelsen kan upplevas som en mer ingripande begränsning i den vedertagna demokratiska ordningen med fri motionsrätt. Trots att båda lydelserna rent faktisk medför en inskränkning i den fria motionsrätten och trots att den föreslagna ordningen inte skulle medföra någon skillnad i vilka motioner som rent faktiskt kan komma att behandlas vid ett tematiskt kyrkomötessammanträde, medför den föreslagna formuleringen ett avsteg från den

vedertagna terminologin vilket kyrkorättsnämnden behöver beakta. Kyrkorättsnämnden förespråkar därför att den vedertagna terminologin används, som genom följande formulering i arbetsordningens 1 kap. 3 a § andra mening begränsar vilka motioner som kan tas upp till behandling vid ett tematiskt kyrkomötessammanträde.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

3 a §

[...] Vid detta sammanträde ska kyrkomötet endast ta upp motioner till behandling som

- 1. berör det eller de särskilda ämnen som kyrkomötet ska behandla, eller*
- 2. har inlämnats med anledning av en skrivelse från kyrkostyrelsen.*

Kyrkorättsnämnden har utifrån sitt granskningsuppdrag inget att erinra mot förslagen i skrivelsens övriga delar.

Uppsala den 2 september 2022

På kyrkorättsnämndens vägnar

Roberth Krantz, ordförande

Heidi Stenberg, sekreterare

Närvarande och beslutande: Roberth Krantz, ordförande, Anna-Lena Järvstrand, Charlotta Lind, Mats Törnered, Margareta Nisser-Larsson, Mattias Benke, Margareta Andersson, Sten Janson och biskop Susanne Rappmann.